

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Eleny Závadskej a členiek senátu JUDr. Aleny Poláčkovej, PhD. a JUDr. Marianny Reiffovej, v právnej veci žalobkyne **I. G.**, bytom R., zastúpenej Mgr. V. D., advokátkou so sídlom v K., proti žalovanému **Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, pracovisko Košice**, Zádielska ul. č. 2, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného, o odvolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 29. októbra 2008, č. k. 7S/14/2007 – 36, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 29. októbra 2008, č. k. 7S/14/2007 – 36, **p o t v r d z u j e**.

Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania **nepriznáva**.

O d ô v o d n e n i e :

Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 29. októbra 2008, č. k. 7S/14/2007 – 36, zrušil rozhodnutie žalovaného zo 14. decembra 2006 číslo X., ktorým zamietol odvolanie žalobkyne a potvrdil rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Spišskej Novej Vsi, pracovisko v Gelnici, z 10. novembra 2006 číslo X. o nároku na štátnu sociálnu dávku - príspevok pri narodení dieťaťa na mal. V. K., narodenú 7. októbra 2006. Vykonaným dokazovaním nepovažoval za dostatočne doložený záver, podľa ktorého žalobkyni nevznikol nárok na túto dávku vo výške 4 460 Sk z dôvodu, že po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho

lekára svojvoľne opustila a zanechala v zdravotníckom zariadení maloletú V. K. a preto nespĺnila podmienky, uvedené v § 3 ods. 4 a v § 9 ods. 2 zákona č. 235/1998 Z. z. v znení zákona č. 471/2005 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony (ďalej len „zákon o príspevku pri narodení dieťaťa“).

Podľa názoru krajského súdu sa správne orgány zamerali len na skutočnosť, či sú splnené zákonom stanovené podmienky na poskytnutie príspevku pri narodení dieťaťa, predovšetkým skúmali, či nárok na túto štátnu sociálnu dávku uplatnila osoba oprávnená. Uviedol, že pre rozhodnutie o žiadosti o príspevok nepostačuje oznámenie Nemocnice Krompachy, s. r. o. gynekologicko-pôrodnického oddelenia z 2. novembra 2006 o tom, že žalobkyňa opustila nemocnicu. Žalovaný nevykonal potrebné dokazovanie a neuviedol, prečo nepovažoval za potrebné vykonať dôkazy navrhnuté žalobkyňou a s námietkami žalobkyne sa dostatočne nevysporiadal.

Proti rozsudku krajského súdu podal včas odvolanie žalovaný a žiadal, aby dovolací súd rozsudok krajského súdu zmenil tak, že žalobu žalobkyne zamietne.

Poukázal na skutočnosť, že príspevok pri narodení dieťaťa je štátnou sociálnou dávkou, prostredníctvom ktorej štát prispieva rodičom na zmiernenie ich počiatkových výdavkov vynaložených na zabezpečenie nevyhnutných potrieb novorodenca. Podmienky nároku na príspevok pri narodení dieťaťa vrátane lehoty na zánik nároku na tento príspevok upravuje zákon o príspevku pri narodení dieťaťa, a tento môže byť vyplatený len vtedy, ak sú splnené všetky príslušné podmienky nároku podľa vyššie citovaného zákona. Zdôraznil skutočnosť, že podľa § 3 ods. 4 zákona o príspevku pri narodení dieťaťa, nárok na príspevok nevzniká oprávnenej osobe uvedenej v § 2 písm. a) zákona o príspevku pri narodení dieťaťa, ak po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustila dieťa v zdravotníckom zariadení. Takéto konanie žalobkyne bolo doložené obsahom listu MUDr. Jána Králik, primára gynekologicko-pôrodnického oddelenia Nemocnice Krompachy s.r.o. z 2. novembra 2006, zaslaného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Spišská Nová Ves, pracovisko Gelnica – oddeleniu štátnych sociálnych dávok. Z listu vyplýva, že žalobkyňa po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustila dieťa.

Žalobkyňa žiadala rozsudok krajského súdu ako vecne správny potvrdiť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 250s ods.2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) preskúmal napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že odvolaniu žalovaného nemožno vyhovieť.

Podmienky nároku na príspevok pri narodení dieťaťa upravuje zákon o príspevku pri narodení dieťaťa.

Podľa § 1 ods. 1, 2 zákona o príspevku pri narodení dieťaťa zákon je účelom zákona úprava poskytovania príspevku pri narodení dieťaťa (ďalej len "príspevok"), poskytovanie príplatku k príspevku a poskytovanie príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá alebo viac detí súčasne (ďalej len "príspevok rodičom").

Príspevok je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca.

Podľa § 2 ods. 1 písm. a/ uvedeného zákona oprávnená osoba na uplatnenie nároku na príspevok, ak spĺňa podmienky podľa tohto zákona je matka, ktorá dieťa porodila.

Podľa § 3 ods. 1 a 4 zákona o príspevku pri narodení dieťaťa podmienky nároku na príspevok sú narodenie dieťaťa a trvalý pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky.

Nárok na príspevok nevzniká oprávnenej osobe uvedenej v § 2 ods. 1 písm. a) alebo b), ak po pôrode bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustila dieťa v zdravotníckom zariadení.

Zo spisov vyplýva, že žalovaný nezistil dostatočne skutočný stav vecí, potrebný pre rozhodnutie.

Ak je účelom zákona o príspevku pri narodení dieťaťa úprava poskytovania príspevku pri narodení dieťaťa, ako štátnej sociálnej dávky, ktorou štát prispieva na pokrytie výdavkov

spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca, potom základným predpokladom posúdenia podmienok na jeho poskytnutie je zabezpečenie lepšej starostlivosti o dieťa.

Medzi oprávnenými osobami na poskytnutie príspevku je okrem iných osôb matka dieťaťa. Príspevok pri narodení dieťaťa je však určený na zlepšenie materiálnych podmienok novorodenca poskytnutím príspevku osobe, ktorá sa oňho stará, t. j. matke (prípadne otcovi, alebo osobe, ktorej bol novorodenec zverený do náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti resp. osvojiteľovi).

V § 3 ods. 4 zákona o príspevku pri narodení dieťaťa je stanovený dôvod, pre ktorý oprávnenej osobe (matke) nárok na tento príspevok nevznikne. Takýmto dôvodom je aj konanie matky dieťaťa, ktorá po pôrode opustí dieťa v zdravotníckom zariadení bez súhlasu lekára.

Pre posúdenie vzniku nároku na príspevok musel teda žalovaný zistiť, či boli splnené všetky predpoklady pre jeho poskytnutie, a teda musel zisťovať aj okolnosť, či matka dieťaťa svoje dieťa opustila.

Žalovaný mal zákonnú povinnosť riadne sa vysporiadať aj otázkou, či došlo k opusteniu dieťaťa spôsobom, ktorý predpokladá zákon o príspevku pri narodení dieťaťa. Pojem „opustenie dieťaťa“ nie však v zákone o príspevku pri narodení dieťaťa samostatne definovaný.

Zo zásady jednotnosti právneho poriadku však vyplýva, že použitie uvedeného pojmu a výklad jeho obsahu musí byť rovnaký, ako v iných právnych predpisoch. Pojem „opustenie dieťaťa“ výslovne používa Trestný zákon. Za opustenie dieťaťa sa podľa tohto zákona považuje konanie, následkom ktorého nie je dieťa schopné samo si pomôcť a je ponechané svojmu osudu, teda konanie, v dôsledku ktorého osoba, v starostlivosti ktorej sa dieťa nachádza (v uvedenej veci matka dieťaťa) nemá záujem o dieťa sa niekedy v budúcnosti starať. V Trestnom zákone okrem splnenia tejto podmienky sa predpokladá aj prerušenie starostlivosti o dieťa za takých okolností, pri ktorých pre dieťa vzniká nebezpečenstvo ujmy na zdraví alebo smrti. Súčasné splnenie uvedených podmienok zakladá skutkovú podstatu trestného činu podľa § 206 Trestného zákona.

K splneniu obidvoch podmienok v prípade, keď sa dieťa nachádza bezprostredne po narodení v zdravotníckom zariadení, de iure ani de facto nemôže dôjsť, lebo aj vtedy, ak matka krátko po pôrode z nemocnice odíde a prestane sa o dieťa starať, nevzniknú tým okolnosti, za ktorých by dieťaťu hrozilo nebezpečenstvo ujmy na zdraví alebo smrti, lebo dieťa je v opatere odborného personálu, ktorý zabezpečuje všetky jeho životné potreby.

Pre vymedzenie pojmu „opustiť“, použitého v zákone o príspevku pri narodení dieťaťa možno poukázať aj na vysvetlenie, uvedené v Krátkom slovníku slovenského jazyka. Táto jazyková pomôcka vykladá pojem „opustiť“ významom „zanechať (natrvalo) nejaké miesto, zanechať bez opory, odísť od niekoho, vzdať sa, zriecť sa niekoho“. Spoločným znakom týchto pojmov je skutočnosť, že musí ísť o stav trvalý.

Podľa názoru odvolacieho súdu pod pojem „opustiť dieťa“, ktorý je použitý v spomínanom ustanovení zákona a s naplnením ktorého zákon spája nesplnenie podmienky pre nárok na príspevok pri narodení dieťaťa, nemožno automaticky stotožňovať so situáciou, v ktorej sa matka dieťaťa bez súhlasu ošetrojúceho lekára po pôrode vzdiali zo zdravotníckeho zariadenia v ktorom je spolu s ním hospitalizovaná a o niekoľko dní sa k dieťaťu vráti, aj keď je jej konanie nad akúkoľvek pochybnosť porušením liečebného režimu a zanedbaním starostlivosti o dieťa, za ktoré môže znášať iné právne následky.

Bez skúmania ďalších okolností ako sú napr. napríklad dôvody, pre ktoré matka týmto spôsobom konala, aký bol jej úmysel, či a kedy sa pre dieťa vrátila a kde bolo a je dieťa po pôrode vychovávané, či sa stalo súčasťou rodiny svojej matky a podobne, však nemožno jednoznačne ustáliť, že matka dieťa skutočne opustila.

Žalovaný uvedené okolnosti dostatočne neskúmal a riadne neodôvodnil, prečo považoval odchod žalobkyne z nemocnice bez súhlasu ošetrojúceho lekára ako opustenie dieťaťa, najmä v situácii, keď sa žalobkyňa podľa vlastného tvrdenia pre svoje dieťa napokon vrátila.

Svojvoľný krátkodobý odchod matky dieťaťa z nemocnice, v ktorej je po pôrode matka s dieťaťom hospitalizovaná (opustenie nemocničných priestorov) nemožno bez zisťovania ďalších skutkových okolností považovať za opustenie dieťaťa.

Samotné oznámenie primára gynekologicko – pôrodnického oddelenia príslušnej nemocnice, že žalobkyňa odišla od svojho dieťaťa z priestorov nemocničného zariadenia, bez súhlasu svojho ošetrojúceho lekára môže byť jedným z dôkazov o takomto konaní matky, nie je však dôkazom postačujúcim pre záver, že žalobkyňa naozaj svoje dieťa opustila, bez skúmania ďalších okolností, za ktorých tak žalobkyňa urobila. Povinnosťou žalovaného bolo preto skúmať, či žalovaná ako matka dieťaťa mala v úmysle svoje dieťa trvalo opustiť, alebo či ho ponechala v opatere zdravotníckeho zariadenia s úmyslom neskôr sa k nemu vrátiť.

Za situácie, kedy zákon poskytnutie príspevku nepodmieňuje starostlivosťou o dieťa, ale vylučuje jeho poskytnutie v prípade, ak matka dieťaťa narodené dieťa opustí (teda nemá v úmysle trvalo sa o dieťa starať), nemožno považovať za dostačujúce dokazovanie, zamerané na skutočnosť, že matka bez súhlasu ošetrojúceho lekára opustila zdravotnícke zariadenie, lebo pojem „opustiť zdravotnícke zariadenie“ je iný ako pojem „opustiť dieťa“.

Treba pritom zdôrazniť, že v prípade, ak matka dieťaťa zanechá dieťa v zdravotníckom zariadení s úmyslom viac sa o dieťa nestarať, nárok na príspevok nevznikne a ustanovenie zákona, podľa ktorého takémuto protispoločenskému konaniu sa má zabrániť nevyplatením príspevku matke dieťaťa nemožno považovať za diskriminačné, lebo každá matka, bez ohľadu na svoje sociálne, etnické, spoločenské alebo kultúrne zázemie má povinnosť o svoje dieťa sa starať tak, ako je to uvedené aj v Zákone o rodine, pričom samotný pôrod dieťaťa nemožno považovať za skutočnosť, zakladajúcu nárok na poskytnutie príspevku.

Navyše z platnej právnej úpravy vyplýva, že príspevok pri narodení dieťaťa je určený na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca. Ak nevznikne nárok na tento príspevok matke dieťaťa, napr. ak je po matke vyhlásené pátranie, alebo matka zomrela, alebo ak bolo dieťa zverené do výchovy a opatery otca, resp. inej osobe do náhradnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti, alebo bol daný súhlas na osvojenie, vzniká za podmienok ustanovených v zákone nárok na tento príspevok ďalším oprávneným osobám.

Z uvedeného vyplýva, že aj v prípade, ak sa o dieťa stará iná osoba, ako jeho matka, štát príspevok pri narodení dieťaťa poskytne a tým novorodencovi prispeje na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením jeho nevyhnutných potrieb.

Výklad § 3 ods. 4 zákona o príspevku pri narodení dieťaťa, ktorý použil žalovaný by novorodencov, ktorých matka na určitý čas ponechala v starostlivosti iných osôb (čo aj proti ich vôli) a vedela, že sa o jej dieťa postarajú, ukrátil o príspevok určený prioritne na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením ich nevyhnutných potrieb pre správanie ich matky, čo zrejme nebolo účelom zákona.

Súd prvého stupňa preto nepochybil, keď rozhodnutie žalovaného zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie v ktorom mu uložil povinnosť vykonať ďalšie dokazovanie na okolnosti opustenia dieťaťa.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky odvolaniu žalovaného nevyhovel a rozsudok Krajského súdu v Košiciach ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 OSP potvrdil.

V ostatných dôvodoch sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil aj s odôvodnením rozsudku súdu prvého stupňa, na ktoré súčasne poukazuje podľa § 219 ods. 2 OSP.

O trovách konania rozhodol súd podľa § 250k ods. 1 OSP a ich náhradu účastníkom nepriznal, nakoľko žalobkyni žiadne trovy nevznikli, právna zástupkyňa žalobkyne si trovy odvolacieho konania neuplatnila a žalovaný v konaní nebol úspešný.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 22. októbra 2009

JUDr. Elena Závadská, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :
Mária Kráľová